

รายงานโครงการวิจัย

เรื่องการศึกษาสำรวจไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้
บริเวณป่าภูจอง-นายอย

คณะผู้วิจัย

นางรัชดาภรณ์	จันทาศรี
นายธีรฤทธิ	มาประชา
นางสาวธนาทิพย์	แหลมคม

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก คณะเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี 2541

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะกรรมการศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเงินรายได้ ประจำปี 2541

ขอขอบคุณ คุณลงประกอบ บุญมา ที่กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย

ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย ทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

บทคัดย่อ

การศึกษาสำรวจไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ บริเวณอุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย ระหว่างเดือน สิงหาคม-เดือนธันวาคม 2541 โดยทำการสำรวจและเก็บข้อมูลแบบ Rapid Ethnobotanical Appraisal (REA) พร้อมบันทึกข้อมูลลงแบบฟอร์มการสำรวจพรรณพืชและภาพถ่าย พบว่าชนิดไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ในเขตนี้มีถึง 44 ชนิด ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นวงศ์ได้ถึง 24 วงศ์ ประกอบไปด้วยวงศ์

1. Annonaceae 10 ชนิด 2. Leeaceae 1 ชนิด 3. Rubiaceae 5 ชนิด
4. Sapotaceae 1 ชนิด 5. Burseraceae 2 ชนิด 6. Leguminasae 1 ชนิด 7. Tiliaceae 1 ชนิด
8. Sapindaceae 1 ชนิด 9. Euphorbiaeae 2 ชนิด 10. Palmae 1 ชนิด 11. Rutaceae 2 ชนิด
12. Myrtaceae 1 ชนิด 13. Ixonanthaceae 1 ชนิด 14. Elaeagnaceae 1 ชนิด
15. Alangiaceae 1 ชนิด 16. Ebenaceae 1 ชนิด 17. Guttiferae 2 ชนิด 18. Myrsinaceae 1
ชนิด 19. Rhamnaceae 1 ชนิด 20. Simaroubaceae 1 ชนิด 21. Moraceae 1 ชนิด
22. Pandaceae 1 ชนิด 23. Verbenaceae 1 ชนิด 24. Apocynaceae 1 ชนิด และไม่ทราบชื่อ
วงศ์อีก 3 ชนิด

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
นมน้อย	1
กล้วย้ายพอน	2
เข้มขาว	3
หนามแพ่ง	5
เดื่อไก่อ	6
มะกอกฟาน	7
มะคำแต้	8
พลับพล	10
คอแลน	12
มะเฒ่า	14
กล้วยเต่า	15
หวายหางหนู	16
หัสคุณไทย	17
เข้มป่า	19
หว่า	20
กระบก	22
มะกอกเลื่อม	23
มะหลอด	25
ปรู	26
มะพลับดง	28
หมักม่อ	29
มะพูด	30
พิลังกาสา	32
เลืบเหยี่ยว	34
กระตังบาย	35
สะแกงแสง	36
หัสคุณเทศ	37

ไช้เนา	38
เข็มแดง	39
ตีนต้ง	40
ม้งคุดป่า	41
ชี้เหิน	42
เมือยลูกยาง	43
สลดดป่า	44
กันถ้วยน้อย	45
พุทธรูนี้	46
สรุปและวิจารณ์ผล	47

คำนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในบริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตร มีความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพและพืชพรรณสูง ประกอบด้วยแหล่งนิเวศน์หรือป่าหลายประเภท อันเป็นที่กำเนิดและแพร่พันธุ์พืชนานาชนิดเป็นศูนย์การกระจายพรรณไม้ที่อยู่ในเขตภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (วิระชัย, 2537) เป็นแหล่งไม้ผลที่สำคัญของโลก เช่นจำพวกขนุน (*Artocarpus heterophyllus*) จำปาตะ (A. *integer*) ขนุนพื้นเมืองของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มี 45 ชนิด ส้ม (Citrus) พื้นเมืองมีชนิดต่าง ๆ เท่ากันกับ ทูเรียน (*Durio zibetinus*) ซึ่งเป็นทุเรียนพื้นเมืองดั้งเดิม 5 ชนิด เช่น ทูเรียนดอน ทูเรียนนก ทูเรียนป่า ส่วนพวกชมพูพื้นเมือง (*Eugenia aquaea*) ชมพูสาแหรก (*Eugenia malaccensis*) และพวกหว่าชนิดต่าง ๆ ที่มีผลรับประทานได้เกือบ 50 ชนิด พบอยู่ในป่าประเทศไทย และพบมากในแถบมาเลเซียถึง 700 ชนิด จำพวกมังคุด (*Carcinia mangostana*) ส้มแขก (G. *atrovirdis*) ชมวง (G. *cowa*) มีถึง 23 ชนิดในสกุลนี้ทั้งหมดมีประมาณ 200 ชนิด ลางสาด (*Lansium domesticum*) มะม่วง (*Mangifera oindica*) มะมุด (M. *foetida*) สกุลนี้อยู่ในเมืองไทยมี 16 ชนิด ส่วนในภูมิภาคทั้งหมดมี 23 ชนิด เงาะ คอแลน เงาะขนสั้นมีอยู่ในป่าถึง 20 ชนิด พวกระกำ สละ หลุมพีมี 12 ชนิด (ยศ, 2537)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรืออีสาน มีลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะธรณีวิทยา รวมทั้งภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างจากภาคอื่น ๆ ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของประชากรในภาคนี้มีความแตกต่างออกไป ทรัพยากรพรรณพืชของอีสานร้อยละ 70-80 เป็นป่าโคก หรือป่าแดง หรือป่าเต็งรัง บางพื้นที่มีป่าบุ่ง ป่าทาม และป่าเบญจพรรณน้ำจืด นอกจากนี้หลายพื้นที่ที่เป็นป่าดงดิบ ป่าสน ป่าเบญจพรรณซึ่งชาวบ้านเรียกว่า ดง พืชพรรณในป่าอีสาน โดยเฉพาะในป่าเต็งรัง มีลักษณะที่ทนต่อความแห้งแล้ง แตกหน่อได้ดีทนต่อการตัดฟัน และให้ผลผลิตต่าง ๆ มากมาย นอกเหนือจากเนื้อไม้ เช่น อาหาร สมนไพรรักษาโรค เป็นต้น วิถีชีวิตของชุมชนอีสานหลากหลายต่างกันตามสภาพภูมินิเวศน์ ชาวอีสานมีความผูกพันกับธรรมชาติป่า และวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างแน่นแฟ้น ป่าช้า และป่าดอนปู่ตา ซึ่งเป็นป่าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดความเชื่อต่อ ๆ กันมาเป็นที่เก็บหาผลผลิตจากป่าเพื่อดำรงชีพและชาวอีสานยังมีภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างชาญฉลาด ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการสำรวจและรวบรวมพันธุ์ไม้ไว้มากมาย เช่นมีการสำรวจไม้ป่าที่มีผลรับประทานได้ในภาคเหนือตอนบนเขตประเทศไทย (พิมพ์ใจ และชูศรี, 2532) ปรัชญา และปัทมรัตน์ และ ชูศรี (2537) ได้ศึกษาพรรณพืชพื้นบ้านของชาวม้งลายจากพืชที่รวบรวมได้ พบว่าสามารถจำแนกเป็นกลุ่มตามการใช้ประโยชน์ได้ 5 ประเภท คือพืชอาหาร และที่ใช้ปรุงอาหาร 20 ชนิด พืชสมุนไพร 41 ชนิด พืชที่ใช้ทำที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม 12 ชนิด พืชเศรษฐกิจ 16 ชนิด และพืชที่ใช้ทำประโยชน์อื่น ๆ 8 ชนิด อำนวย (2537) ได้สำรวจชนิดของผักและไม้ผลที่ปลูกในหมู่บ้านลินลาด จังหวัดขอนแก่น พบพืชถึง 110 ชนิด

ในช่วง 3-4 ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาวิชาการและเทคโนโลยีทางการเกษตรได้ก้าวหน้ามากมายเพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรมากขึ้น การพัฒนาประเทศดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อการลดจำนวนหรือสูญพันธุ์พืชในประเทศโดยเฉพาะความรู้และภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์พรรณพืชในท้องถิ่นได้สูญหายไปเป็นจำนวนมาก และกำลังสูญหายไปอีกอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากไม่มีการสืบทอดความรู้เหล่านี้ไปยังชนรุ่นหลังทางคณะผู้วิจัยซึ่งมีภาระหลักเกี่ยวข้องในการวิจัยและอนุรักษ์พันธุ์พืชใหม่ ๆ ได้ตระหนักถึงภาระและปัญหาเหล่านี้ เห็นว่าเป็นภาระที่ทุกคนต้องร่วมกัน เพราะพันธุ์กรรมพืชได้ลดลงตลอดเวลาจึงต้องมีการเร่งการศึกษาถึงข้อมูลไม้ผลพื้นเมืองในเขตนี้ เพื่อจะได้หาแนวทางในการอนุรักษ์ฟื้นฟูการใช้ประโยชน์และจัดการทรัพยากรพันธุ์ไม้ผลที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแบบยั่งยืนต่อไป

วิธีการวิจัย

ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลแบบ Rapid Ethnobotanical Appraisal (REA) โดยการเข้าไปสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้รู้พันธุ์ไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ในหมู่บ้าน หรือชาวบ้านที่ทำกินเกี่ยวกับไม้ผลป่า และมีการพาออกเดินสำรวจพันธุ์ไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ชนิดต่าง ๆ บนป่าภูจอง-นายอย บันทึกข้อมูลโดยภาพถ่าย และแบบฟอร์มการสำรวจพรรณพืช

ผลการวิจัย

อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย ตั้งอยู่ในท้องที่ อำเภอขุนทริก อำเภอนาจะหลวย และอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตย พื้นที่ป่าอยู่ในส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรักประกอบด้วยภูเขา ภูเขาเล็กภูน้อยมากมายเช่น ภูจองนายอย ภูจองน้ำซับ ภูจอง ภูจันทร์แดง ภูพลาญสูง ภูพลาญยาว เป็นต้น มีสภาพป่าที่ยังสมบูรณ์ สภาพธรรมชาติที่สวยงามและสัตว์ป่าชุกชุม อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย มีเนื้อที่ประมาณ 686 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 428,750 ไร่

ในชั้นแรกกรมป่าไม้ได้จัดตั้งป่าภูจองนายอยเป็นวนอุทยาน เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2526 และได้จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2530 ซึ่งประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 104 ตอนที่ 103 นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งที่ 53 ของประเทศไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่บริเวณป่าภูของนายอยจะเป็นเทือกเขาแหล่งต้นน้ำของลำห้วยที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี เช่น ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย สภาพป่าโดยทั่วไปเป็นป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง มีพันธุ์ไม้ขึ้นอยู่หนาแน่นและอุดมสมบูรณ์ ดินส่วนใหญ่จะเป็นดินลูกรังปะปนหินทรายหินปูน ตามบริเวณที่ราบบนเนินเขาและประกอบด้วยลานหินลักษณะต่าง ๆ ตลอดจนหน้าผา มีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 30-734 เมตร

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศ แบ่งได้ 3 ฤดูที่ชัดเจน คือฤดูฝนระหว่างมิถุนายน-ตุลาคม ฤดูหนาวระหว่างพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ และฤดูร้อนระหว่างมีนาคม-พฤษภาคม อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 26.8 °C และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,600 มิลลิเมตร

พันธุ์ไม้

พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ที่ขึ้นตามชนิดป่าคือ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง ซึ่งจะแยกอยู่เป็นสวน ๆ ไป โดยพันธุ์ไม้จะขึ้นอยู่โดยเฉลี่ยหนาแน่นประมาณ 75% พันธุ์ไม้เด่นได้แก่ ยางนา ตะเคียนทอง ตะเคียนหิน กระบาก พะยูง ประดู่ ตะแบกแดง ตะแบกเปลือกบาง รัง ยางเหียงแดง พุงทะลายหรือต้นจอง ฯลฯ ซึ่งจะแยกขึ้นตามชนิดป่าไม้พื้นล่างที่ขึ้นหนาแน่น ได้แก่ จ่าป่า และพันธุ์ไม้ดอกต่าง ๆ หวาย ใผ่ เฟิร์น และกล้วยไม้ ต่าง ๆ อีกมากมายหลายชนิด

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลแบบ REA โดยการสัมภาษณ์กับผู้รู้พันธุ์ไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ พร้อมมีการเดินสำรวจบันทึกภาพพันธุ์ไม้ผลป่าชนิดนั้น ๆ บนป่าบริเวณภูของ-นายอย พบไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ทั้งหมด 44 ชนิด ซึ่งแยกเป็นข้อมูลได้ 2 ส่วน ดังนี้ คือ

1. พันธุ์ไม้ผลที่ได้มีการสำรวจพบ มีการศึกษาแสดงข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

2. พันธุ์ไม้ผลที่ได้มีการสำรวจพบ แต่ยังไม่มีการศึกษาข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์แสดงไว้

ข้อมูลส่วนที่ 1

ข้อมูลที่มีการสำรวจพบมีการศึกษาแสดงข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์
บันทึกไว้เป็นหลักฐาน

นมน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Polyalthia evecata (Pievve) Finet & Gagep.

ชื่อวงศ์

Annonaceae

ชื่อพื้นเมือง

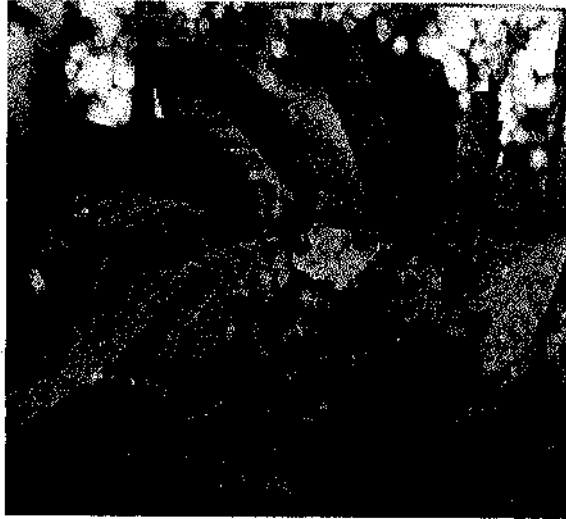
ต้องแล้ง, น้ำเต้าแล้ง, นมน้อย

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 0.5-1 เมตร ใบเดี่ยวเรียงสลับรูปขอบขนานหรือรูปวงรี ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ ก้านดอกสีเหลือง ผลเป็นผลกลุ่ม มีหลายผลย่อยรวมเป็นช่อ ผลย่อยรูปทรงกลม เมื่อสุกสีน้ำตาลแดง

ประโยชน์

ราก ต้มน้ำดื่ม แก้กล้ามเนื้อท้องเกร็ง บำรุงน้ำนม
ผลสุก รับประทานได้

กล้วยอ้ายพอน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Uvaria lurida Hook.f.et Th.

ชื่อวงศ์

Annonaceae

ชื่อพื้นเมือง

บัวบก

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มรอเลื้อยเนื้อแข็ง พาดตามพุ่มไม้ไปได้ไกล กิ่งอ่อนมีขนสีน้ำตาลอมเหลือง กิ่งแก่ค่อนข้างเกลี้ยง ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรีแกมรูปขอบขนานปลายแหลม โคนมน ขอบเรียบ แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้มเป็นมัน ด้านล่างสีเขียวอ่อน อาจมีขนสีน้ำตาลอมเหลืองเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ประปราย ตามเส้นกลางใบ ดอกออกเดี่ยว ๆ ที่ปลายกิ่งและตามกิ่ง มีกลิ่นหอม อ่อน กลีบดอกสีแดงสดขนาดเท่ากับรูปไข่ค่อนข้างกว้าง ผลเป็นผลกลุ่มมีจำนวนมาก อยู่บนแกนต้นกลม รูปทรงกระบอกสั้น ๆ มี 3-6 เมล็ด การกระจายและนิเวศวิทยา พบมากทางภาคตะวันออกเฉียงใต้ ขึ้นตามป่าดิบแล้ง

ประโยชน์

ผลสุก รับประทานได้

เข็มขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ixora ebarbata Craib

Ixora finlaysoniana wall .ex G. Don.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 2 เมตร ใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามกับหูใบ รูปร่างกลมรี อยู่ระหว่างก้านใบ ก้านใบยาวหุ้มใบมีรูปร่างเป็นรูปรีแกมรูปหอก ฐานใบสอบ ขอบเรียบปลายค่อนข้างแหลมถึงทู่ เนื้อใบค่อนข้างหนาเกลี้ยง ดอกเป็นดอกช่อแบบช่อเชิงหลั่น มีสีขาว กลิ่นหอมดอกย่อยประกอบด้วยวงกลีบเลี้ยงมีปลายแยก 4 แฉก แฉกกันมีรูปร่างเป็นรูปดอกทรงแหวน ขนาดประมาณ 3-4 นิ้ว กลิ่นหอม ผลเป็นแบบจำน้ำ ลูกกลมสีเขียว เมื่อสุกสีดำ การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบเขาทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

หนามแท่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Randia tomentosa Hook.f.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

เคล็ด, ตะเคล็ด, หนามเคล็ด, หนามแท่ง, เคล็ดพุ่ง, ระเวียง, เดด, แท่ง, กระแทง

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูง 4-8 เมตร ลำต้นและกิ่งก้านทรงกระบอก กิ่งแตกออกเกือบขนานกับพื้นตามกิ่งก้าน และลำต้น มีหนามแหลมยาวราว 1-2 นิ้ว ออกเป็นคู่ตรงข้ามกัน ใบ เดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปไข่กลับปลายมนท้องใบสีอ่อนกว่า และมีขนคลุมตลอดใบ ใบอยู่ระหว่างก้านใบ เมื่อต้นสูงราว 2 เมตร จะมียอดบิดคดไปมาคล้ายไม้บอนไซ พุ่มยอดรูปปลายตัด ดอกเดี่ยว ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีขาว กลิ่นหอม ผลแห้งไม่แตก รูปไข่

ประโยชน์

ทั้งต้น รสเฝื่อนเล็กน้อย ประโยชน์ รักษาโรคเบาหวาน แก้โรคมะเร็งต่าง ๆ เช่น มะเร็งตับ มะเร็งในกระดูก แก้วณโรค
ผลแก่ ตีกับน้ำเป็นยาสระผม

เดือยไก่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Madhuca Kerrii Fletch.

ชื่อวงศ์

SAPOTACEAE

ชื่อพื้นเมือง

-

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้น กิ่งก้านเล็กเรียวเดือยไปมา มีรอยแผลเป็นของก้านใบ ติดอยู่ดูคล้ายข้อ ใบเดี่ยว รูปกลมรีปลายมนเล็กน้อย ผลกลมรูปไข่ ใช้เป็นอาหารได้ การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามป่าเขาแล้งทั่วไป

ประโยชน์

ผล รสฝาด รับประทานได้ ใช้ตามขนาดแผล

เนื้อไม้ รสฝาดหวาน แก้เส้นเอ็นตึง

มะกอกพาน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Canarium bengalense Roxb.

ชื่อวงศ์

BURSERACEAE

ชื่อพื้นเมือง

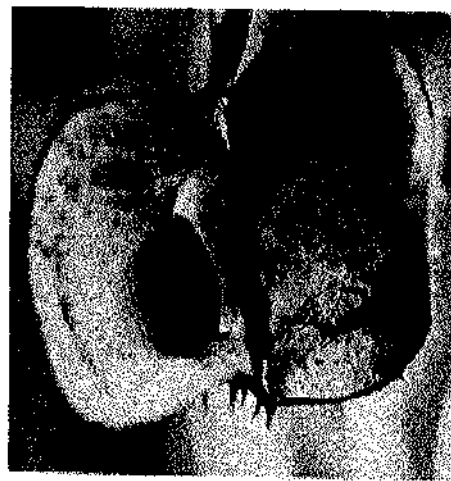
มะกอกพาน, มะก้วยไม้, หมากขาเปี้ย

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงถึง 25 เมตร ลำต้นเป็นพูพอน เปลือกต้นเป็นจุดมีช่องระบายอากาศตลอดต้น ใบประกอบรูปขนนก มีใบย่อย 9-10 คู่ รูปไข่ปลายเรียวแหลม โคนกว้างมีหูใบดอกช่อออกตามง่ามใบ ผลกลมรียาว 4-5 เซนติเมตร กว้าง 1-2 เซนติเมตร เป็นพวงมีเมล็ด 1-2 เมล็ด การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบเขาขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

เปลือกต้น, ใบ รสเฝื่อน ตำทาแก้ปวดบวมตามข้อเนื่องจากไขข้ออักเสบ
ผลรับประทานได้

มะค่าแต้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sindora siamensis Teysm.,

S. wallichii Benth. Var.

ชื่อวงศ์

LEGUMINOSAE

ชื่อพื้นเมือง

มะค่าลิง, มะค่าหนาม, แต้, กอเกาะ, กำเกาะ, กอกก้อ, กรอกก้อส, มะค่าเล็ก

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ถึงใหญ่ สูงประมาณ 25 เมตร ไม้ผลัดใบ ลำต้นค่อนข้างเปลา่ ตรง ไม่มีพูพอน เรือนยอดมักเป็นพุ่มแบนกว้าง ๆ คล้ายรูปร่ม ใบรูปไข่มนหาคคล้ายหนัง ผิวเกลี้ยงมัน ขอบเรียบยาวประมาณ 2-3 นิ้ว ดอกเล็ก ๆ เป็นช่อพวงสีขาวนวลอมเหลือง หรือสีแดง มีขนสีน้ำตาลหนาแน่น ผลเป็นฝักรูปกลมแบน มีหนาม เมล็ดคล้ายพินสีน้ำตาลไหม้มีขั้วโต สีขาวเหลืองคล้ายเหงือกหุ้มฟัน การกระจายและนิเวศน์วิทยาพบประปรายอยู่ในป่าแดง ป่าเบญจพรรณแล้ง และป่าเขาทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

- ไม้ ในในการก่อสร้างต่างๆ ทำไม้หมอนรองรางรถไฟ เสา เครื่องเกวียน เครื่องไถนา
ลูกกลิ้งนาเกลือ เครื่องเรือน ใช้ทำโครงเรือใบเด่นทะเล
- เปลือกและฝัก ให้น้ำฟลาโวนิด Pyrogallol และ Catechol แก่ชาว (เมื่ออาหาร ซึ่งมี
เมล็ดขึ้นใบปากและคอขึ้นเป็นฝ้า)
- เมล็ด รับประทานได้ แต่ไม่ควรกินมาก แก่โรคผิวหนัง ทำให้หัวริดสีดวงแห้ง
- น้ำมัน ดมดมแก้พยาธิ แก่โรคผิวหนัง ดมดมให้หัวริดสีดวงฝ่อ

พลับพลา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Microcos paniculata L.

ชื่อวงศ์

Tiliaceae

ชื่อพื้นเมือง

ก้อออบ, กะพล้า, ขน่าน, ค่อม, ค่อมลิ่ม, จุกหวด, ตาปลา, ปอกุ่ม, ผ้าอ้อม, พลา, ฟา, มะก้อม, มะค้อน, ลาย, หนากค่อม, หลาย, ให้คอย

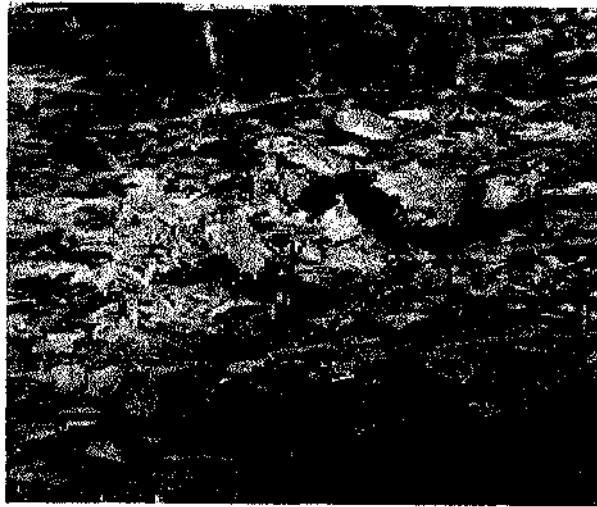
ลักษณะทั่วไป

ไม้ต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ใบเดี่ยวเรียงสลับ ขอบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย เส้นแขนงใบข้างละ 4-8 เส้น เส้นใบย่อยเป็นแบบเส้นขึ้นบันได เห็นได้ชัดทางด้านล่าง ก้านใบยาว ช่อดอก ออกตามง่ามใบ และปลายกิ่ง ดอกอ่อนกลมหรือป้อม กลีบเลี้ยงและกลีบดอกมีอย่างละ 5 กลีบ ด้านนอกของกลีบเลี้ยงมีขน ด้านในเกลี้ยง ส่วนกลีบดอกเกลี้ยงทั้ง 2 ด้าน ขนาดกลีบดอกจะสั้นกว่ากลีบเลี้ยงประมาณเท่าตัวและร่วงง่ายเมื่อดอกบานเต็มที่กลีบจะแยกเป็นอิสระ เกสรเพศผู้ มีจำนวนมากและล้อมรอบรังไข่ ผลกลมหรือรูปไข่กลับ กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาว 1.5 เซนติเมตร เมื่อแก่สีเหลือง การกระจายและนิเวศวิทยา ขึ้นตามป่าเบญจพรรณขึ้น ป่าแดง และป่าดิบแล้ง

ประโยชน์

ผลแก่ รับประทานได้

เปลือก เส้นใยจากเปลือก ใช้ทำเชือกหยาบ ๆ

คอแลน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Nephelium hypoleucum Kurz

ชื่อวงศ์

SAPINDACEAE

ชื่อพื้นเมือง

หมักแหว, หมักแงว

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ไม่ผลัดใบ สูง 10-20 เมตร ลำต้นเปลา โคนต้นอาจมีพูพอนบ้าง เปลือกสีน้ำตาลคล้ำ เรียบ เรือนยอด เป็นพุ่มค่อนข้างทึบ ใบ เป็นช่อ ติดเรียงสลับ ยาว 20-30 เซนติเมตร ใบย่อยรูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ ติดตรงข้าม 1-3 คู่ โคนใบมน และเบี้ยว เนื้อใบหนา หลังใบเกลี้ยงเป็นมัน ท้องใบสีจาง ขอบใบเรียบ ดอก ขนาดเล็ก สีขาวอมเขียว ออกรวมกันเป็นช่อโต ๆ ตามปลายกิ่ง ทุกส่วนของช่อมีขนสีเทาทั่วไป โคนกลีบรองดอกติดกันเป็นรูปถ้วย ปากกว้าง ปลายแยกเป็น 5 แฉก มีขนนุ่มทั้งสองด้าน กลีบดอกไม่มี เกสรเพศผู้มี 5 อันรังไข่กลม มีขนปกคลุม ผล รูปรีค่อนข้างกลม โต ผิวขรุขระเป็นปมเล็ก ๆ กระจายทั่วไป ผลอ่อนสีเขียว พอแก่จัดออกสีแดงเข้ม แต่ละผลมีเมล็ดเดียว มีเนื้อเยื่อใส ๆ และฉ่ำน้ำหุ้มเมล็ด การกระจายและนิเวศวิทยาเป็นพรรณไม้ป่าดงดิบ และพบขึ้นตามป่าเบญจพรรณบ้าง ตามที่ใกล้แหล่งน้ำในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

ประโยชน์

ผลสุก รับประทานได้ รสเปรี้ยวอมหวาน

เนื้อไม้ ใช้ทำเครื่องใช้ทางเกษตร เช่น คันไถ และด้ามเครื่องมือได้ดี

มะเเฒ่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Antidesma velutinum Tulas.

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

มะเเฒ่าควาย, มะเเฒ่าดง, มะเเฒ่าชี้หมา

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นทรงพุ่มเตี้ย กิ่งก้านเล็กเรียว ใบกลมปลายมน ดอกห่อหุ้ม ดอกช่อ ผลกลมเท่าเมล็ดพริกไทยสีเขียวแกมขาว ย้อยลงมาตามกิ่งก้าน การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่งทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

ต้นและราก	รสจืด ขับปัสสาวะ แก้กระษัย บำรุงไต แก้มดลูกพิการ แก้ตกขาว แก้เส้นเอ็นพิการ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้มดลูกอักเสบ ขับน้ำนม ขับโลหิตและน้ำคาวปลา
ผลสุก	รับประทานได้

SB

359

ร 331

2541

กล้วยเต่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Polyalthia debilis (Pierre) Finet & Gagnep.

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ต้นเต่าน้อย, กล้วยไม้ต้นเต่า, ต้นเต่า, ไข่เต่า, กันครก หมากกล้วยน้อย

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูง 1-2 ฟุต กิ่งอ่อนมีขนละเอียดสีน้ำตาลใบเดี่ยวรูปไข่กลับแกมขอบขนาน ปลายมนโคนสอบเรียว ยาวประมาณ 5-10 เซนติเมตร ดอกเดี่ยวเล็ก ๆ กลีบรูปสามเหลี่ยมอวบหนา สีเหลืองอมเขียว ออกตามง่ามใบ ผลกลมและกลมยาวคอด เมล็ดสีดำ เปลือกจากสีดำบาง การกระจายและนิเวศวิทยา ขึ้นตามป่าโปร่ง ป่าละเมาะทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

ราก รสเย็น แก้ตัวร้อน ดับพิษไข้ทั้งปวง ดับพิษตานซาง แก้วร้อนโรค ต้มดื่ม แก้ปวดท้อง

ผล เมื่อสุกแก้รับประทานได้

หวายหางหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calamus javensis Bl.

ชื่อวงศ์

PALMAE

ชื่อพื้นเมือง

หวายเล็ก

ลักษณะทั่วไป

ไม้เถาเลื้อยขนาดเล็ก อาศัยเกาะต้นไม้ ต้นใหญ่ตามป่า ใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยเป็นรูปกลมรี ปลายใบแหลม ดอกเล็ก สีขาวอมเขียว เป็นช่อห้อยระย้า ผลกลมขนาดปลายนิ้ว การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบชื้น

ประโยชน์

ผล เมื่อสุกแก่ รับประทานได้

หัสคุณไทย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Micromelum minutum Seem.,

ชื่อพ้อง

M. Pubeseens Blume.

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่อพื้นเมือง

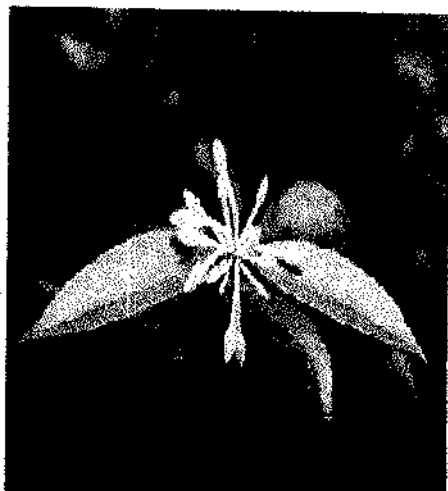
ชะมัด, ชะมัดใหญ่, หัสคุณ, หมอน้อย, กาจับหลัก, มะห่อ, จักกตัวผู้, ลาบอัน, หมุยช้าง, มะหลุย, สมัยช้าง

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 1-3 เมตร ใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยรูปไข่ขอบขนาน ยาว ปลายแหลมสีเขียวอ่อน เนื้อใบบาง มีต่อมน้ำมันเล็ก ๆ ดอกเล็กเป็นช่อออกที่ปลายกิ่ง ผลกลมสีเขียวอ่อน มีขนปกคลุม เมื่อสุกสีส้มอมชมพู ผิวไฉ่ ฉ่ำน้ำ ออกเป็นพวงโต รสเปรี้ยวมัน ใบมีกลิ่นคล้ายการบูร รสหอมร้อน การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามป่าดงดิบเขา ป่าโปร่งทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

- ใบ รสหอมเผ็ดร้อน ตำทาแก้คันตามผิวหนัง แก้ลมอัมพฤกษ์ อัมพาต
- ดอก รสหอมร้อน ฆ่าเชื้อโรคแผลเรื้อรัง แก้ไข้ตัวร้อน ไล่ลาย
- เปลือกต้น รสร้อน แก้โลหิตในลำไส้
- กระพี้ รสร้อน แก้โลหิตในลำไส้
- ต้น รสร้อน ขับลม
- ราก รสร้อน แก้วิดิสีดวง
- ผล เมื่อสุกรับประทานได้

เข็มป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ixora cibdela Craib.

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดกลาง สูงประมาณ 3 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว ดอกช่อกลีบดอกขนาดเล็กอัดกันแน่น สีขาวอมเขียว ผลกลม เมื่อกากสีดำมัน เกิดตามป่าดงดิบเขาทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

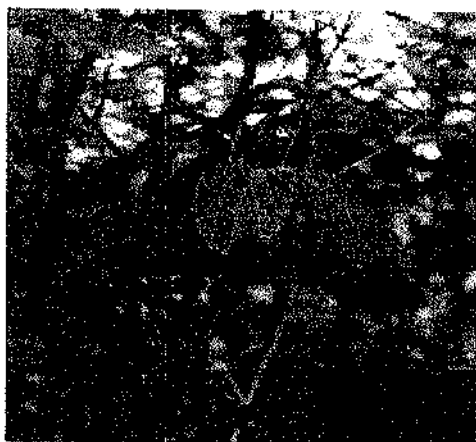
ใบ รสเมาเบื่อ ฆ่าพยาธิ

ดอก รสฝาดเย็น แก้ตาแดง ตาแฉะ

ลูก รับประทานได้ แก่ริดสีดวงทวารในจมูก

เปลือกต้น รสเมาเบื่อ ตำคั้นเอาน้ำหยอดฆ่าแมลงคาเรื่องเข้าหู

ราก รสเฝื่อน แก้เสมหะ ในท้องและในทรวงอก

หว่า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eugenia cumini Druce

ชื่อวงศ์

MYRTACEAE

ชื่อพื้นเมือง

หว่าจีพะยะ, ห่า, มะห่า, ห่าจีพะยะ

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูงประมาณ 20 เมตร เรือนยอด แพนทีป ลำต้นเปลาตรง เปลือกค่อนข้างเรียบสีเทาอ่อนปนน้ำตาล ใบเดี่ยว รูปไข่ปลายแหลมค่อนข้างหนาผิวมัน สีเขียวเข้ม ดอกเล็กเป็นช่อสีขาว ผลรูปไข่ มีเยื่อหุ้มเป็นพวง เมื่อแก่จัดมีสีม่วงดำ ขนาดโตเท่าปลายนิ้วก้อย การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าโปร่ง ไร่นาทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่าอีก 3 ประเภทที่เกิดในบริเวณป่าของนายอย คือ

หว้าเขา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cleistocalyx operculatus (Roxb)

Merr. & Perry

หว้านา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eugenia pseudosubtilis King

Var. *Platyphylla* King

หว้าชมพู, หว้าหลวง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eugenia thumra (Roxb)

ประโยชน์

ไม้ ใช้ทำสิ่งปลูกสร้างในร่ม

เปลือก มีรสฝาด ใช้ต้มน้ำรับประทานรักษาบิด แก้ท้องร่วง

แก่น้ำลายเหนียว ต้มชะล้างบาดแผล

ใบ รสฝาด แก้บิดมูกเลือด ตำทาแก้โรคผิวหนัง คอเปื่อย แก้โรคบิด

ผล แก้ท้องร่วง ผลแก่รับประทานเป็นผลไม้

เมล็ด รสฝาด ต้มหรือบด รับประทาน แก้โรคเบาหวาน

แก้บิด ท้องร่วง แก้อหิวาตกโรค โรคบิดสาวยะมา

กระบก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Irvingia malayana Oliv.ex A. Benn.

ชื่อวงศ์

IXONANTHACEAE

ชื่อพื้นเมือง

บก, หลักกาย, หมาบก, กระบก, จะบก, หมักหมื่น, มะมื่น, มะลื่น

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง 10-30 เมตร ผลัดใบในช่วงสั้น เรือนยอดแน่นทึบ ทุกปลายยอดมีหูใบหุ้มเป็นรูปผักดาบเรียงโค้ง ใบเป็นใบเดี่ยว รูปไข่ เนื้อใบหนา ผิวเกลี้ยง โคนใบมน ปลายใบแหลม หู ขอบใบเรียบ ดอกสีขาวอมเขียว ปลายกลีบดอกจะม้วนออก เกสรเพศผู้มี 10 อัน ผลกลมเล็กกว่าไข่ไก่หน่อย รูปป้อมรี เมล็ดโตรูปไข่ เมล็ดเดี่ยวมีเปลือกแข็ง เนื้อในเมล็ด สีขาว รับประทานได้ การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณทั่วไป และป่าหญ้า ออกดอกกระหว่าเดือนมกราคม-มีนาคม ติดผลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-เมษายน ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

เนื้อไม้ นิยมใช้ทำถ่าน ให้ความร้อนสูง

เนื้อในเมล็ด รับประทานได้ มีรสหวานมัน บำรุงเส้นเอ็น บำรุงไขข้อ แก้ข้อขัด บำรุงไต ฆ่าพยาธิในท้อง น้ำมันจากเมล็ดทำสบู่ และเทียนไข

มะกอกเลื่อม

ชื่อวิทยาศาสตร์

Canarium kerrii Craib., *C. subulatum* Guill.

ชื่อวงศ์

BURSERACEAE

ชื่อพื้นเมือง

กอกกัน, ซาลัก, มะกอกเลื้อด, มะกั้ม, มะเลื่อม, มักเหลียม, มะกอกเกลื่อน, หมากเลื่อม, โมกเลื่อม

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง 10-20 เมตร เปลือกสีน้ำตาล มียางขาวเมื่อสับดูจะมีกลิ่นหอมแรง ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกมีใบย่อย 2-5 คู่ รูปหอกปลายแหลมโคนเบี้ยว มีติ่งหูที่หลุดร่วงง่าย ด้านบนมีขนประปรายที่เส้นกลางใบและขอบใบ ด้านล่างมีขนสั้น ๆ ทั่วไป มีขนเป็นกระจุกเล็ก ๆ ตามรอยหยักที่โคนใบย่อยคู่อื่น ดอก ออกเป็นช่อตามง่ามใบ ดอกเพศผู้และเพศเมียแยกกัน กลีบรองกลีบดอกเชื่อมติดกับเป็นรูปถ้วย ขอบหยับ ผล รูปไข่ ค่อนข้างกลม เป็นช่อช่อหนึ่ง ๆ มักมีเพียง 1-4 ผล มีกลีบรองกลีบดอกรูปถ้วยเล็ก ๆ เชื่อมติดอยู่กับก้านช่อดอก การกระจายและนิเวศวิทยา พบทั่วไป ในป่าเบญจพรรณ ป่าผลัดใบและทุ่งหญ้าขอบชื้นในที่แล้ง

ประโยชน์

ผล รับประทานได้ รสฝาดเปรี้ยว แก้ไอ ขับเสมหะ

แก่น รสเฝื่อน แก้โลหิตระดูพิการ แก้ประดง

ยาง รสฝาด ทาแก้เม็ดผื่นคัน เป็นเครื่องหอม

มะหลอด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elaeagnus latifolia Linn.

ชื่อวงศ์

ELAEAGNACEAE

ชื่อพื้นเมือง

สลอดเถา, ส้มหลอด, ลูกหลอด

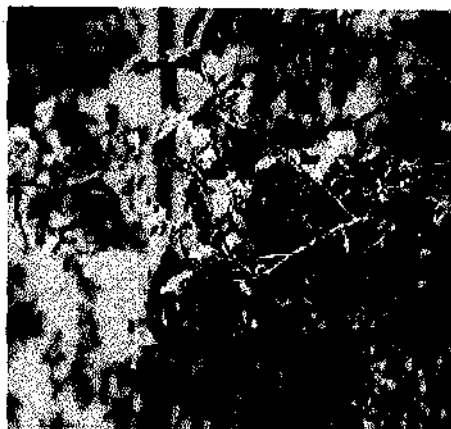
ลักษณะทั่วไป

ไม้เถา เนื้อแข็ง ลำต้นและกิ่งมีเมล็ดสีเทา หรือสีเงินละเอียดทั่วไป ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงสลับกัน แผ่นใบรูปรี หรือรูปรีแกมขอบ โคนใบสอบ ปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ แผ่นใบด้านบนสีเขียวอมน้ำเงิน เกือบทั้ง ด้านล่างมีเกล็ดเล็ก ๆ สีน้ำตาลทั่วไป ดอก ออกเป็นกระจุกตามง่ามใบ เป็นดอกสมบูรณ์เพศ หรือมีดอกเพศผู้ปะปนด้วยกลีบดอก เชื่อมติดกันเป็นหลอดลักษณะเป็นสันเหลี่ยม ผล รูปรี สีแดงหรือแดงออกส้ม การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามชายป่าที่ขึ้น ป่าเบญจพรรณ และชอบขึ้นอยู่ตามเนินเขาทั่วไปในที่โล่ง

ประโยชน์

ผลดิบ เป็นยาฝาดสมาน

ผลสุก เป็นยาระบายอ่อน ๆ แก้บิด และท้องผูกสำหรับเด็ก หรือใช้เป็นยาระบายมีรสเปรี้ยวอมหวานเล็กน้อย

ปฐู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Alangium salviifolium Wang.

Sub sp. hexapetalum wang.

ชื่อวงศ์

ALANGIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ปฐู, ผลฐู, มะเกลือกา, มะตานุ, ปฐู

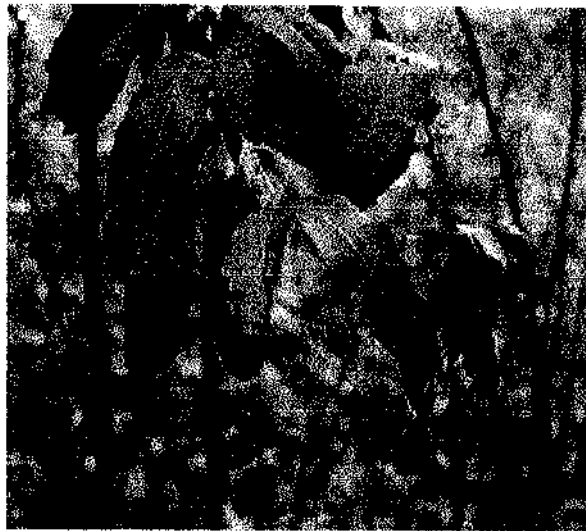
ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง ใบเดี่ยวโต รูปไข่ ปลายแหลม ผลกลม เพาะลูกพุทรา เมื่อสุกเนื้อสีม่วง รสหวานอมเปรี้ยว การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบ หรือป่าชายเลนทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

แก่น รสจืดเฝื่อน, แต่งน้ำเหลือง, บำรุงกำลังให้ดีขึ้น

ผลสุก รับประทานได้

มะพลับดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Diospyros ehretioides wall. ex G. Don.

ชื่อวงศ์

EBENACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ดັบเต่าใหญ่, ดັบเต่าหลวง, เรือนกวาง, ลั่นกวาง, เฮือนกวาง, มาเลียง, กากะเลา, มะมั่ง
ดັบเต่าตัน, มะโกป่า, แะดกวาง, มะไฟผี

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง 10-15 เมตร ต้นตรง เปลือกสีน้ำตาลดำ ใบเดี่ยวรูปไข่ขอบเรียว เป็นคลื่นด้านบนสีเขียว ท้องใบสีเทาอ่อน ดอกช่อ ผลกลมป้อม ขนาดประมาณ 1 นิ้ว มีจุดเหมือนมะเกลือ การกระจายและนิเวศวิทยาพบตามป่าดงดิบเขา และป่าโปร่งทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

เนื้อไม้และราก รสฝาดเย็นเล็กน้อย แก้พิษทั้งปวง แก้วณโรค แก้พิษไข้ ร้อนใน
น้ำรากปอด

ผล สุกแก้รับประทานได้

หมักม่อ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Randia wittii Craib.g

Rothmannia wittii (Craib.) Bremek

ชื่อวงศ์

RUBIACEAE

ชื่อพื้นเมือง

บักหม่อ, หมากหม่อ, ฝรั่งป่า

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกต้นสีน้ำตาลแก้มดำ กิ่งอ่อนมีขน ช่อดอสีน้ำตาลแดงปกคลุมหนาแน่น ใบเดี่ยวรูปไข่ปลายและโคนแหลม ดอกสีขาวอมเหลือง ด้านในมีลายแซมสีน้ำตาลแดง กลีบรูปกรวยปลายแยกเป็น 5 กลีบ ออกเป็นช่อผลกลม ผิวเกลี้ยงขนาด คล้ายฝรั่ง ไม่มีจุดสีเขียวเข้ม มีรอยตะเข็บสีน้ำตาลเป็นสันเล็กน้อยแบ่งครึ่งลูก การกระจายและนิเวศน์วิทยา เกิดตามป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่ง ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

แก่น รสสุขุม (จี๊ดมันฝาดหวานร้อน) ปรงยาต้มดื่มแก้ไข้ ถ่ายเส้นเอ็น แก้ชัมพิษ

อันพาต ถ่ายพิษในตับ ขับปัสสาวะ แก้โรคในทางเดินปัสสาวะ

ผล รับประทานได้

มะพูด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Garcinia dulcis (Roxb) Kurz.,

G. Vilersiana Pierre.

ชื่อวงศ์

GUTTIFERAE

ชื่อพื้นเมือง

มะพูด, มะโหด

ลักษณะทั่วไป

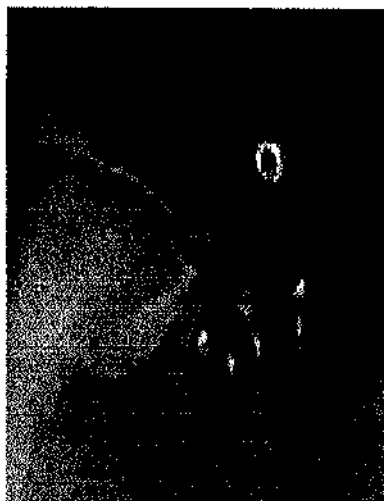
ไม้ยืนต้นพุ่มขนาดกลาง สูงประมาณ 15 เมตร ใบรูปหอกโต ปลายทู่หรือไข่ยาวปลายสอบหนาเรียบ ผิวมัน ออกตรงข้าม สีเขียวเข้ม ดอกมีสีเขียวอมเหลือง เป็นช่อเล็ก ๆ ก้านสั้น ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร กลีบทรงกลมหนา ผลกลมเรียบผิวมัน ปลายลูกมีฐานดอกเล็ก ๆ ติดอยู่ สีเขียว ลูกสุกสีเหลือง เนื้อสีเหลือง รสเปรี้ยวอมหวาน นุ่มและฉ่ำน้ำ มีเมล็ดแข็ง 2-5 เมล็ด การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบแล้ว ป่าโปร่งทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

ผลสุก รับประทานได้

น้ำคั้นจากลูก รสเปรี้ยวอมหวาน แก้ไข ขับเสมหะ แก้เจ็บคอ แก้เลือดออกตามไรฟัน

ราก รสจืด แก้ไข้ แก้ร้อนใน ถอนพิษผิดสำแดง

พิลังกาสา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ardisia colorata Roxb.

ชื่อวงศ์

MYRSINACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ทุรังกาสา, ตาปลา, ราม จิงจำ, จ้ำก้อง, มาตาอาแย

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดย่อม สูง 2-5 เมตร แตกกิ่งก้านสาขารอบ ๆ ต้นมาก ต้นตั้งตรงใบเดี่ยว รูปหอก ปลายแหลม ผิวและขอบเรียบ หนามสั้นสีเขียว ก้านใบสั้นสีแดง ยอดอ่อนสีแดง ดอกเล็ก ๆ สีขาวแกมชมพู เป็นช่อออกตามยอดและซ้างกิ่ง ผลกลมโตกว่าเมล็ดพริกไทย ลูกสุกสีดำ เป็นพวง การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบเขาทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

ใบ	รสเผ็ดร้อน แก้ตับพิการ แก้ปอดพิการ
ดอก	รสเผ็ดร้อน แก้ไข้โรค
ลูก	รส ร้อนฝาดสุขุม รับประทานได้ แก้ไข้ท้องเสีย แก้ลมพิษ แก้ธาตุพิการ แก้ชาง
ขโมย
ต้น	รส เผ็ดร้อน แก้พยาธิผิวหนัง เรื้อน ภูมิแพ้
ราก	รสเผ็ดร้อนเปรี้ยวเล็กน้อย แก้ลมโรค หนองใน ตำพอกเอาน้ำกิน แก้พิษงู

เล็บเหยี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Zizyphus oenoplia Mill.

ชื่อวงศ์

RHAMNACEAE

ชื่อพื้นเมือง

เล็บแมว, หนามเล็บเหยี่ยว, หนามเล็บแมว, เล็ดเหยี่ยว, มะดันขอ, หมากหนาม, บักเล็บแมว, พุทราขอ, หยับยิว, สังคีน

ลักษณะทั่วไป

ไม้เถาขึ้นดิน ขนาดย่อม มีหนามแหลมคม คล้ายเล็บเหยี่ยวเล็กทั่วทั้งต้น ใบเดี่ยวรูปไข่ ขาวรี เส้นกลางใบ 3 เส้น ขอบเรียบผิวสาก ท้องใบมีขนนุ่มสั้น ๆ สีเขียวเข้ม ท้องใบสีอ่อน ดอกเล็ก ๆ กลมเป็นช่อ ผลกลม ดินสียาวเนื้อเป็นเลือกสุกสีดำ รสหวานอมเปรี้ยว การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าละเมาะทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

รากและเปลือก รสจืดเฝื่อนเล็กน้อย ต้มดื่ม ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ผื่นตกสะเก็ด แก้ฝีในมดลูก เบาหวาน

ผล รับประทานได้ รสเปรี้ยวหวานฝาดเย็น แก้เสมหะ แก้ไอทำให้ชุ่มคอ

กระดังบาย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Leea rubra-leea expansa Crib. Sambucina, W.,

L. indica (Burm.f.) Merr.

ชื่อวงศ์

LEEACEAE

ชื่อพื้นเมือง

กระดังใบ, เชื่อง, เชื่องแห้งม้า, กระดังใบ, ตองต้อม, บังบายตัน

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดย่อม สูงประมาณ 5 เมตร ลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม 8-10 เหลี่ยม ใบประกอบแบบขนนก ก้านใบมักจะแผ่เป็นกาบหุ้มกิ่ง ใบย่อยจำนวนมาก รูปไข่ แกมขอบขนาน หรือรูปรี คล้ายใบกระพุ่มขอบจักรอบสีเขียวจัดเหลือบขาวมันตามต้นและกิ่ง มีครีบริบโดยรอบ คล้ายฟันเฟือง ดอกเป็นช่อแบนคล้ายดอกเกตุคั่น แต่โตกว่า สีแดงเข้ม ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ก้านช่อดอกยาวเป็นเหลี่ยม ดอกขนาดเล็กจำนวนมากอัดกันแน่น ผลค่อนข้างกลมเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร มี 3 พู ลูกอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีดำ การกระจายและนิเวศวิทยา พบตามป่าดงดิบ และป่าโปร่งทั่วไป ขยายพันธุ์โดยการแยกหน่อและเมล็ด

ประโยชน์

ราก รสเย็นเมาเบื่อ แก้ไข้ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย

ผล รับประทานได้

ตะแกงแสง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Canarium latifolium Ridl.,

Unona latifolia Hook. f. & Th.

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อพื้นเมือง

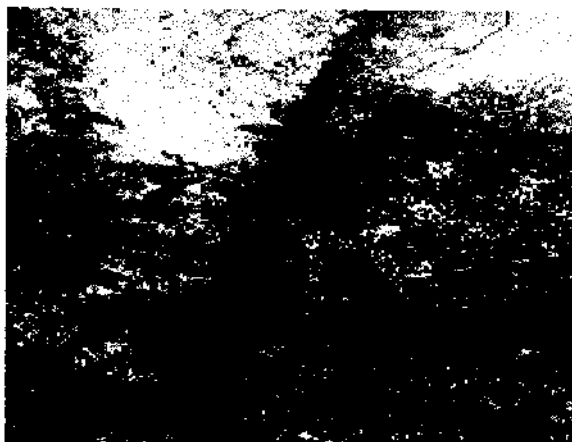
ส้มกลีบ, ราบ, เฝิง, แกนแสง, เนา, จันทะบานงา ห่าฮอก, แคนแสง, แดงแสง, ห่าฮาว, แก้วโป่ง

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นลำต้นตรงสูง 15-20 เมตร กิ่งอ่อนมีขนสีขาวเปลือกต้นสีเทา ใบเดี่ยวรูปมน โค้งเว้าสีเขียวเข้ม ท้องใบสีอ่อนมีขนหนาแน่นกว่าหน้าใบ ดอกช่อละ 1-3 ดอก กลีบเรียวยาว เหมือนดอกกระดังงามี 6 กลีบ แบ่งเป็น 2 ชั้น ผลกลมรียาว 1 นิ้ว เมื่อแก่สีดำฉ่ำฉ่ำ เมล็ดเล็กมากมาย การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าเบญจพรรณ ป่าโปร่ง ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

- ใบ รสเมาเบื่อ สุมไฟรมฆ่าพยาธิผิวหนังเรื้อรัง
 เลือดใส, ราก, รสเมาเบื่อ, สุมแก้ริดสีดวงจมูก, ปรงยากินแก้โรคผิวหนัง, กลาก
 เกสร, เรือน, น้ำเหลืองเสีย
- ผล รับประทานได้

หัตถ์คุณเทศ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Clausena excavata Burm.f.

ชื่อวงศ์

RUTACEAE

ชื่อพื้นเมือง

สมัดน้อย, สมัดดอน, สมัดเขียว, สมัดขน

ลักษณะทั่วไป

ไม้พุ่มขนาดย่อม ใบดกทึบ เป็นใบประกอบแบบขนนก ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่แกมรูปรี ปลายและโคนมน มีขนนุ่ม ๆ ปกคลุม ใบหนาสีเขียวอ่อน ดอกเล็กทรงกลม สีขาวอมเขียว ออกเป็นช่อตั้งที่ปลายกิ่ง ผลรูปไข่ปลายเรียวแหลม เหลืองอ่อนเมื่อสุกเป็นสีแดงอมส้ม ผิวทึบ มีต่อมน้ำมันมาก กลิ่นเหมือนมะกรูด เมื่อกินน้ำมันมากสีเขียวอมดำ รสหอมร้อนเผ็ด และขมจัด การกระจายและนิเวศวิทยา เกิดตามป่าดงดิบ ป่าละเมาะทั่วไป ขยายพันธุ์ด้วยเมล็ด

ประโยชน์

ใบและเปลือกต้น	รสหอมร้อน รุมแก้ริดสีดวงจมูก
ใบ	รสหอมเผ็ดร้อน แก้ขัดยอก เสียตาง แก้หืดไอ แก้ไข้
ดอก	รสหอมร้อน ขับเสมหะ
ต้น	รสหอมร้อน ขับลมภายใน แก้ไอ
ราก	รสหอมร้อน ขับเลือดและหนอง ขับพยาธิ แก้โรคผิวหนัง

ไผ่น้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vitex glabrata R. Br.

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่อพื้นเมือง

ชี้เห็น, คมขวาน, ฝรั่งโคก

ลักษณะทั่วไป

ไม้ยืนต้นขนาดกลาง สูง 10-25 เมตร ใบประกอบแบบนิ้วมือ เรียงตรงข้าม ใบย่อย 3-5 ใบ รูปไข่กลับแกมวงรี หรือรูปใบหอกกลับ ดอกช่อ ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีม่วงอ่อน เชื่อมติดกันเป็นหลอดกว้างมีขนละเอียด ผลสด รูปไข่ หรือรูปไข่กลับ เมื่อสุกสีม่วงดำ

ประโยชน์

เปลือกต้น	แก้ท้องเสีย แก้เด็กถ่ายเป็นพอง
	แก้บิด แก้ไข้ แก้กามโรค
ราก	แก้ท้องเสีย, เจริญอาหาร
ผลสุก	รับประทานได้

ข้อมูลส่วนที่ 2

ข้อมูลที่มีการสำรวจพบแต่ยังไม่มีการศึกษาแสดงข้อมูลทางด้านพฤกษศาสตร์
บันทึกไว้เป็นหลักฐานที่แน่ชัด

เข็มแดง

ชื่อพื้นเมือง

เข็มแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chassalia ophiocaulodes craib

เดือปลั่งหิน

ชื่อพื้นเมือง

เดือปลั่งหิน

ชื่อวงศ์

MORACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ficus praeclara

ตีนตั้ง

ชื่อพื้นเมือง

ตีนตั้ง

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Desmos dumosus

นมชะนี

ชื่อพื้นเมือง

นมชะนี

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Artabotrys burmanicus

มังคุดป่า

ชื่อพื้นเมือง

มังคุดป่า

ชื่อวงศ์

GUTTIFERAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Garcinia costata Hemsl.

คาโอม่า

ชื่อพื้นเมือง

คาโอม่า, น้ำช้าง

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Platymitris siamensis

ขี้เหิน

ชื่อพื้นเมือง

ขี้เหิน, อีเหิน

ชื่อวงศ์

VERBENACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vitex canescens Kurz

นมแมวป่า

ชื่อพื้นเมือง

นมแมวป่า

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Elsholtzia Kerchinsis Perin.

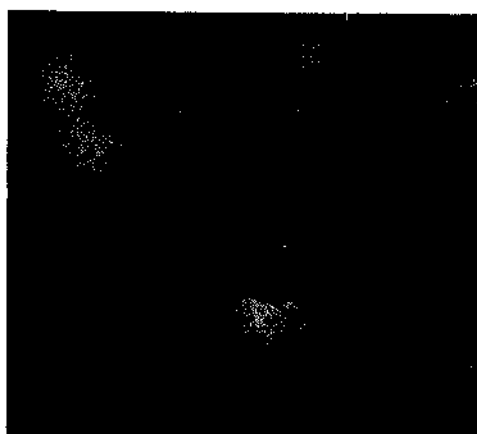
เมื่อยลูกยาง

ชื่อพื้นเมือง

ลูกยาง, เมื่อย

ชื่อวงศ์

APOCYNACEAE

คายข้าว

ชื่อพื้นเมือง

คายข้าว, เงาะพวง

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Uvaria cardata (Dunal) Alston

สลอดป่า

ชื่อพื้นเมือง

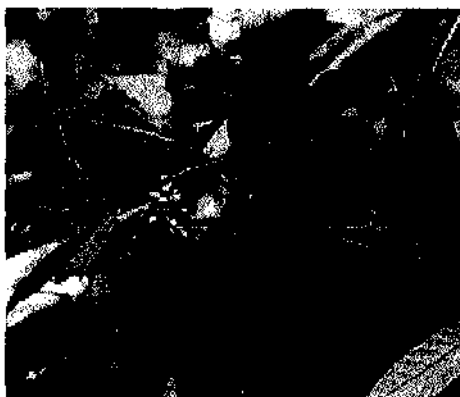
สลอดป่า

ชื่อวงศ์

PANDACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Microdesmis Caseariifolia Planch.

ดิ่งฟ้า

ชื่อพื้นเมือง

ดิ่งฟ้า, นวลนึ่ง

ชื่อวงศ์

ANNONACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

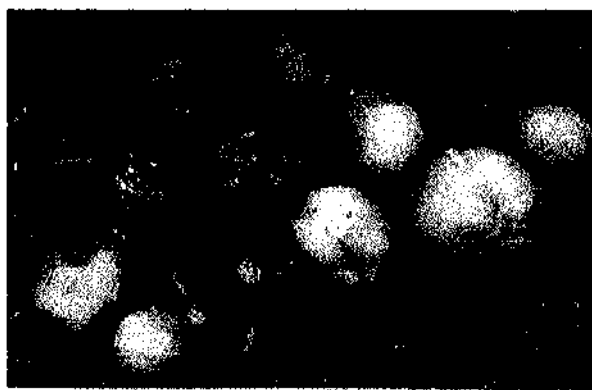
Alphosca Pallida Craib.

กันด้วยน้อย

ชื่อพื้นเมือง

กันด้วยน้อย

มะยมป่า

ชื่อพื้นเมือง

มะยมป่า

ชื่อวงศ์

SIMAROUBACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ailanthus triphysa (Dennst.) Alston.

พุทธรูนิ

ชื่อพื้นเมือง

พุทธรูนิ

ชื่อวงศ์

EUPHORBIACEAE

ชื่อวิทยาศาสตร์

Acetephila ovalis gage

กันบัง

ชื่อพื้นเมือง

กันบัง

สรุปและวิจารณ์ผล

จากการสำรวจพันธุ์ไม้ผลป่าที่มีผลรับประทานได้ที่พบบริเวณอุทยานแห่งชาติภูจอง-นายอย เป็นไม้ผลป่าชนิดที่วงจรชีวิตการออกดอก-ติดผลที่อยู่ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม-ธันวาคม ซึ่งอยู่คาบเกี่ยวระหว่าง 2 ฤดู คือปลายฝน และต้นหนาว พบมากถึง 44 ชนิด สามารถจำแนกได้ถึง 24 วงศ์ ส่วนใหญ่จะเป็นไม้ผลยืนต้นที่มีขนาดปานกลางถึงขนาดใหญ่ มีเพียงไม่กี่ชนิดที่เป็นไม้พุ่มเตี้ย นอกจากสามารถให้ประโยชน์ในการรับประทานผลสุกได้ แล้วส่วนต่าง ๆ ของไม้ผลป่าส่วนใหญ่ที่พบยังมีสรรพคุณในทางสมุนไพรรักษาโรคต่าง ๆ ได้มากมาย (ตามรายละเอียดของผลการทดลอง)

ในการสำรวจครั้งนี้พบว่าในช่วงเดือนสิงหาคม-ธันวาคม นั้นจะตรงกับไม้ผลป่าบางชนิดที่มีการออกดอก-ติดผล-ผลสุกในช่วงนี้ ทำให้การสังเกตจากการเดินสำรวจเป็นไปได้ด้วยความสะดวก แต่อาจมีไม้ผลป่าบางชนิดที่มีวงจรชีวิตหมดช่วงการออกดอก-ติดผล-ผลสุก ผ่านไปเรียบร้อยแล้ว ซึ่งอาจจะอยู่ในช่วงพักตัว, มีปริมาณต้นพันธุ์น้อยต้นทำให้การสังเกตจากการเดินสำรวจ คาดเคลื่อนไม่สามารถเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ผลต้นนั้นได้ ซึ่งอาจมีการทำการวิจัยออกสำรวจใหม่ อีกครั้งให้ได้ครบใน 1 รอบปี

เอกสารอ้างอิง

- คณะเภสัชศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล. 2535. สมุนไพรสวนสิริรุกษชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป. 257 น.
- เต็ม สมิตินันท์. 2523. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง). กรุงเทพฯ: พับนี่พับบลิชซิง.
- ปรัชญา ศรีสง่า ปรีทรรณ ไตรสนธิ์ และ ชูศรี ไตรสนธิ์. 2537. พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวม้งลาย ในการประชุมสัมมนาพฤกษศาสตร์ไทยในอนาคต, 15-16 กค. 2537 จังหวัดเชียงใหม่. 135 น.
- พิมพ์ใจ มณีนาถ และ ชูศรี ไตรสนธิ์. 2532. การสำรวจไม้ป่าที่มีผลรับประทานได้ในภาคเหนือของประเทศไทย. การประชุม วทท. ครั้งที่ 15 จังหวัดเชียงใหม่.
- ภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์, คณะเภสัชศาสตร์. 2539. สยามไบรซ์ชยพฤกษ์ ภูมิปัญญาของชาติ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิซซิง. 272 น.
- ยศ สันตสมบัติ และ วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2537. ความหลากหลายทางชีวภาพมิติทางสังคมและนิเวศน์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ. 160 น.
- วีระชัย ณ นคร. 2537. ความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชในประเทศไทย ในการประชุมสัมมนาพฤกษศาสตร์ไทยในอนาคต. องค์การสวนพฤกษศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมการปลูกป่า, กรมป่าไม้. 2537. โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 99 น.
- สำนักงานส่งเสริมการปลูกป่า, กรมป่าไม้. 2539. ไม้มงคล 9 ชนิด. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. 32 น.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์, สำนักนายกรัฐมนตรื. 2538. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์. 112 น.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์, สำนักนายกรัฐมนตรื. 2538. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์. 153 น.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์, สำนักนายกรัฐมนตรื. 2540. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้งเฮ้าส์. 155 น.
- องค์การสวนพฤกษศาสตร์, สำนักนายกรัฐมนตรื. 2540. สวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ เล่ม 4. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์. 151 น.
- อำนวย คำดื้อ. 2527. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาชนิดของผักและผลไม้ที่ปลูกที่หมู่บ้านหินลาด. มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 17 น.

Verheij, E.W.M and Coronel, R.E. 1992. Plant Resources of South-East Asia No2.
Indonesian. Bogor Indonesia. 370 p.